

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ

τεύχος 4ο

Οκτώβριος — Δεκεμβριος 1990

Τριμηνιαία έκδοση

του Εθνικού Συνδέσμου Διπλωματούχων Νοσηλευτριών-Νοσηλευτών Ελλάδος

«ΥΓΕΙΑΣ ΘΕΡΑΠΑΙΝΑ»

ΕΣΔΝΕ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ - ΕΚΔΟΤΗΣ

Εθνικός Σύνδεσμος
Διπλωματούχων Νοσηλευτριών –
Νοσηλευτών Ελλάδος
Πύργος Αθηνών, Γ κτίριο, 2ος όροφος
Μεσογείων 2, 115 27 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 77 02 861

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ε. Δημητρίου
Κ. Καλανταρίδου
Β. Λανάρα
Μ. Μαλγαρινού

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Μαρία Μαλγαρινού
Καθηγήτρια ΤΕΙ Αθηνών
Πύργος Αθηνών – Γ Κτίριο
2ος όροφος – 115 27 ΑΘΗΝΑ

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Φωτοστοιχειοθεσία – Σχεδιασμοί
Εξώφυλλο – Εκτύπωση

αβητα
medical arts

ιατρικές
εκδόσεις ε.π.ε

Κατεχάκη & Αδριανείου 3 - 115 25 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 67 14 371 – 67 14 340
FAX: 67 15 015

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Νοσηλεύτριες/-ές _____ 2000 δρχ.
Σπουδάστριες/-ές _____ 1000 δρχ.
Οργανισμοί – Εταιρείες –
Βιβλιοθήκες _____ 3500 δρχ.
Εξωτερικού _____ 35 \$
Τιμή τεύχους _____ 600 δρχ.
Τιμή τεύχους
για σπουδαστές _____ 300 δρχ.

1. AIDS. Πρόκληση για τη νοσηλευτική Από τη Σύναξη.....	239
2. Νοσηλευτική περιθαλψη ασθενών με AIDS Δρ Β. Λανάρα	241
3. Νοσηλευτική φροντίδα του χειρουργικού αρρώστου με AIDS Δρ Α. Παπαδαντωνάκη	253
4. Χρόνια αιμοκάθαρση σε ασθενείς με AIDS Α. Καραγιάννη, Β. Καμπούρη, Ε. Κόρδα, Δ. Σιδεροπούλου, Θ. Γκιριτζώτου	261
5. Νοσηλευτική αντιμετώπιση του αρρώστου με AIDS (Νοσοκομείο-μονάδα τεχνητού νεφρού-σπίτι) Δρ Κ.Χ. Κουκίου	269
6. Πρόληψη νοσοκομειακών λοιμώξεων σε ασθενείς με AIDS και προφυλάξεις για την παρεμπόδιση της μετάδοσης του HIV στο υγειονομικό προσωπικό Δρ Ε. Αποστολοπούλου	279
7. Ψυχοκοινωνική νοσηλευτική φροντίδα αρρώστων με AIDS Δρ Α. Ραγιά	288
8. Πρέπει να το προσέξουμε: Νοσηλευτική και HIV/AIDS. Επίκεντρο Ηθικά δέματα Μετάφραση: Κ. Ζαβερδινού	296
9. Συνέδρια-συμπόσια-ενημέρωση	299
10. Περιεχόμενα έτους 1990	301

CONTENTS

1. AIDS. Challenge for nursing Editorial	239
2. Nursing care of patients with AIDS. Dr V. Lanara	241
3. Nursing care of surgical patient with AIDS. Dr A. Papadantonaki.	253
4. Chronic hemodialysis in a patient with AIDS. A. Karagianni, B. Kambouri, E. Korda, D. Sidiropoulou, Th. Giritzotou	261
5. Care of patients with AIDS. Dr K. Koukiou	269
6. Prevention of nosocomial infections on patients with AIDS and prophylaxis for prevention of HIV transmission in nosocomial personel. Dr H. Apostolopoulou	279
7. Psychosocial nursing care of patients with AIDS. Dr A. Ragia	288
8. Spotlight: Nursing and HIV/AIDS Focus: Ethical issues.....	296
9. Forthcoming congresses-symposiums-announcement	299
10. Contents of the year 1990	301

AIDS Πρόκληση για τη νοσηλευτική

Από τη Σύνταξη

Το σύνδρομο της επίκτητης ανοσοανεπάρκειας (AIDS) είναι ένα από τα επείγοντα προβλήματα υγείας που η ανθρωπότητα αντιμετωπίζει σήμερα· ίσως και γι' αυτό ποτέ μέχρι σήμερα στην ιστορία της ιατρικής δεν γράφηκαν από τόσους συγγραφείς τόσο πολλά για μια νόσο που μέχρι πρόσφατα υπήρχε τόσο λίγη γνώση για τον αιτιολογικό της μηχανισμό. Όμως, παρατηρείται αδυναμία όσον αφορά στην πρόληψη της νόσου, στον περιορισμό της μετάδοσης του ιού και στη θεραπεία της. Στην πρόληψη της νόσου και στον περιορισμό της μετάδοσης του ιού πιθανόν να συμβάλλει το γεγονός ότι δεν έχει συνειδητοποιηθεί από τους νέους το τεράστιο μέγεθος του προβλήματος· η αδυναμία θεραπείας οφείλεται στο ότι ο ιός ακολουθεί τρόπους προσβολής, επιβίωσης και μεταλλαγής πρωτόγνωρους στη βιολογία και κατά συνέπεια η θνησιμότητα από τη νόσο αγγίζει το 100%.

Αναμφισβήτητα, το AIDS, η νέα νόσος που εμφανίστηκε στη Δύση του 20ού αιώνα, προκαλεί τον πανικό και την απελπισία στα άτομα λόγω του μεγέθους της εξάπλωσης και των συνεπειών της.

Το ότι η νόσος εντοπίσθηκε πρώτα σε μια περιθωριακή ομάδα ατόμων – ομοφυλόφιλους – δημιούργησε την εντύπωση ότι πρόκειται για συνηθισμένη νόσο που εμφανίζεται μόνο σε αντικοινωνικά-περιθωριακά άτομα. Πολύ σύντομα όμως, αποδείχθηκε ότι η εντύπωση αυτή ήταν λαθεμένη, γιατί η νόσος απειλούσε κάθε άνθρωπο, αλλά με πρώτους υποψήφιους τα χαρακτηριζόμενα ως άτομα «υψηλού κινδύνου». Μέχρι σήμερα, έχουν μολυνθεί από τον ιό εκατομμύρια άτομα σε όλο τον κόσμο που αργά ή γρήγορα, αν δεν βρεθεί κάποιο θεραπευτικό σχήμα, θα νοσήσουν. Δυστυχώς, και η Ελλάδα αντιμετωπίζει αυτή την πραγματικότητα.

Η στέρηση των κοινωνιών από άτομα στην πιο παραγωγική περίοδο της ζωής τους, εφόσον το AIDS προσβάλλει κατεξοχήν άτομα ηλικίας 20 έως 49 ετών, αποτελεί σοβαρή απειλή στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, αλλά και στην πολιτική σταθερότητα κάθε χώρας. Καθώς οι περιπτώσεις των ατόμων που προσβάλλονται από AIDS αυξάνονται με μεγάλη ταχύτητα στα επόμενα χρόνια οι οικονομικές, οι κοινωνικές και οι πολιτιστικές επιπτώσεις του AIDS θα είναι τραγικές.

Η νοσηλευτική φροντίδα του ατόμου που μολύνθηκε από τον ιό του AIDS σε όλες τις τις διαστάσεις, αλλά και σε όλα τα επίπεδα περίθαλψης – πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, τριτοβάθμια – αποτελεί πρόκληση για τη νοσηλευτική,

ματική – στον άνθρωπο και την ανθρωπότητα. Αυτή γνωρίζει ότι στη σωστή προφύλαξη και στη σωστή διαφώτιση έγκειται η αναχαίτιση της παγκόσμιας αυτής επιδημίας και όχι στον πανικό. Ο φόβος και η άγνοια έχουν σοβαρές επιπτώσεις και στο άτομο και στην οικογένεια και στην κοινωνία. Στο «χέρι κάθε ατόμου βρίσκεται η προστασία του».

Οι ανάγκες που δημιουργούνται στο άτομο που μολύνθηκε από τον ιο HIV ή νόσησε από αυτόν είναι πολλές και μεγάλες. Τα δύματα του HIV:

- γνωρίζουν τα οδυνηρά στάδια της εξέλιξης της νόσου,
- γνωρίζουν πολύ καλά ότι θα περάσουν από στάδια που θα τα καταστήσουν σωματικά και ψυχικά ερείπια,
- αισθάνονται ότι βρίσκονται στον προθάλαμο του θανάτου,
- δεν αγνοούν πως η συμπεριφορά τους θα διαφοροποιηθεί στον κοινωνικό και οικογενειακό τους χώρο,
- βιώνουν ανάμικτα αισθήματα ενοχής, απελπισίας, αδικίας, απόγνωσης κ.ά.,
- αντιμετωπίζουν προβλήματα σχέσεων με την οικογένεια και την κοινωνία που συχνά καταλήγουν σε απόρριψη και μάλιστα σε περίοδο της ζωής τους που περισσότερο από κάθε άλλη φορά έχουν ανάγκη από υποστήριξη και φροντίδα.

Οι μεγάλες ανάγκες του περιβάλλοντος του ατόμου – οικογενειακού, εργασιακού, κοινωνικού – αποτελούν επίσης πρόκληση για τη νοσηλευτική.

Σε αυτές τις προκλήσεις από το νέο πρόβλημα υγείας που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα, οι νοσηλευτές βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της μάχης που δίνουν οι επαγγελματίες υγείας και απαντούν ελπιδοφόρα και υπεύθυνα. Ελπιδοφόρα, γιατί η νοσηλευτική συμβάλλει τα μέγιστα στην πρόληψη της επαφής με τον ιο HIV, στον περιορισμό της μετάδοσής του και στη νοσηλευτική φροντίδα του ασθενούς από AIDS.

Πρέπει να το προσέξουμε: ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ HIV/AIDS
Επίκεντρο Ηθικά δέματα

Μετάφραση: Κ. Ζαβερδινού

Ηθικά δέματα από τη μόλυνση με τον ιο HIV

Η σύσταση Νο R(89/14) αναφορικά με τα «Ηθικά δέματα της μόλυνσης με τον ιό HIV στη φροντίδα υγείας και στο κοινωνικό περιβάλλον» έγινε αποδεκτή στις 24/10/1989 από την Επιτροπή Υπουργών των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Η σύσταση εφιστά την προσοχή στο «μέγεθος της πρόκλησης που αντιπροσωπεύει η μόλυνση με τον ιό HIV για τις υπηρεσίες της δημόσιας υγείας και στην ανάγκη να σταθμιστούν τα ατομικά και συλλογικά δικαιώματα και υποχρεώσεις στον αγώνα ενάντια στη μόλυνση», που προέρχονται από τα ηθικά ζητήματα που παρουσιάζονται στη φροντίδα υγείας και στο κοινωνικό περιβάλλον. Ζητάει από τις κυβερνήσεις να εγγυηθούν ότι οι αρχές που συντάχθηκαν κάτω από το φως της παρούσας γνώσης θα απεικονίζονται στις εθνικές πολιτικές δημόσιας υγείας και στον αγώνα ενάντια στη μόλυνση με τον ιο HIV

Ανάμεσα σε άλλα δέματα που περιλαμβάνονται στις αρχές που αναφέρθηκαν είναι και τα ακόλουθα:

... εθελοντική εξέταση, που θα είναι ενοποιημένη σε μια συμβουλευτική διαδικασία. Είναι η πιο αποτελεσματική προσέγγιση, από άποψη δημόσιας υγείας, και περισσότερο αποδεκτή ηθικά και νομικά, με τον όρο ότι θα υποστηριχθεί από μεγάλη εκστρατεία πληροφόρησης, από πλήρη αξιοπιστία στο απόρρητο και από την εφαρμογή πολιτικής χωρίς διακρίσεις.

Στις υπηρεσίες δημόσιας υγείας συστήνεται να:

- εξασφαλισθεί ότι η καταγραφή των περιπτώσεων με AIDS θα χρησιμοποιείται μόνο για επιδημιολογικούς σκοπούς και γι' αυτό να πραγματοποιείται με αυστηρή συμμόρφωση στους εμπιστευτικούς κανονισμούς και συγκεκριμένα αυτά τα στοιχεία θα μεταβιβάζονται σε μια μη αναγνωρισμένη βάση.
- καλλιεργούν έντονα το σεβασμό στο απόρρητο, αν είναι απαραίτητο, εισάγοντας ειδικές πολιτικές και προωθώντας εκπαιδευτικά προγράμματα για τους εργαζόμενους στη φροντίδα υγείας, ώστε να αποσαφηνίζονται δέματα απορρήτου σχετικά με τη μόλυνση από τον ιο HIV...

Το κείμενο είναι μετάφραση δημοσιεύματος του Διεθνούς Συμβουλίου Νοσηλευτών (ICN) που κυκλοφόρησε τον Αύγουστο του 1990 στις 102 χώρες-μέλη του και αναφέρεται στο AIDS και τη νοσηλευτική. Το AIDS περιλαμβάνεται σε ένα από τα προγράμματα του ICN, στα οποία συνεργάζεται με τον ΠΟΥ.

- αποφεύγουν τους περιορισμούς στην ελευθερία της μετακίνησης με άκαρπες και δαπανηρές διαδικασίες στα σύνορα για όσους ταξιδεύουν, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών εργατών,
- μην προσφεύγουν σε καταναγκαστικά μέτρα, όπως η απομόνωση για τους ανθρώπους που έχουν μολυνθεί με τον ιό HIV ή γι' αυτούς που έχουν νοσήσει από AIDS.

Εργαζόμενοι στο χώρο της υγείας – Εκπαίδευση και άσκηση

Οι εργαζόμενοι στο χώρο της υγείας πρέπει να εκπαιδευθούν για τον ιό της ανθρωπίνης ανοσοανεπάρκειας (HIV – Human Immunodeficiency Virus), τη μόλυνση από τον ιο, τις ψυχολογικές και κοινωνικές επιπτώσεις και την πρόληψη της μόλυνσης. Η εκπαίδευση να περιλαμβάνει και τα γενικά ηθικά και νομικά θέματα που σχετίζονται με τη μόλυνση από τον ιό HIV και ότι μπορεί η νόσος AIDS να αναγνωρισθεί ως επαγγελματική ασθένεια. Η εκπαίδευση αυτή πρέπει να είναι ενιαία στη βασική, την ενδοϋπηρεσιακή και την ανώτερη εκπαίδευση.

Μέθοδοι και διαδικασίες για την πρόληψη της μόλυνσης στο χώρο που προσφέρονται υπηρεσίες υγείας

Για την προφύλαξη των εργαζόμενων στο χώρο της υγείας και ειδικότερα αυτών που – λόγω της φύσης του επαγγέλματος – εκτίθενται σε αίμα, σε σωματικά υγρά ή σε ιστούς που μπορεί να είναι μολυσμένοι, πρέπει να υιοθετηθούν τεχνικές διαδικασίες ανάλογες με αυτές που χρησιμοποιούνται για ασθενείς που η νόσος μεταδίδεται αιματογενώς.

Έμφαση πρέπει να δίνεται σε προφυλάξεις που προλαμβάνουν τους τραυματισμούς από βελόνες.

Καθήκον των εργαζόμενων στο χώρο που παρέχονται υπηρεσίες υγείας

Όλοι όσοι ασχολούνται με την παροχή φροντίδων υγείας, έχουν υποχρέωση να φροντίζουν τους ανθρώπους που έχουν μολυνθεί με τον ιό HIV και τους ασθενείς με AIDS. Μόνον όταν η ασφάλεια των εργαζόμενων είναι ανεπαρκής μπορούν να αρνηθούν την εκτέλεση καθηκόντων που περικλείουν κίνδυνο.

Επομένως, οι εργαζόμενοι σε χώρους που παρέχονται υπηρεσίες υγείας δεν πρέπει να αρνούνται να νοσηλεύσουν ασθενείς που η κατάστασή τους βρίσκεται αποκλειστικά στη δική τους αρμοδιότητα, επειδή είναι οροθετικός.

Κοινωνικές συνθήκες

Αφού ο ιός HIV δεν μεταδίδεται με την κοινωνική επαφή και δεν υπάρχουν στοιχεία για το ότι η μόλυνση με ιό HIV ακολουθείται με χαμηλή επαγγελματική απόδοση, δεν δικαιολογείται η αναζήτηση των ατόμων που μολύνθηκαν με ιό HIV στους χώρους εργασίας ή σε εκπαιδευτικά κέντρα. Επίσης, δεν πρέπει να δικαιολογούνται διακρίσεις στη στέγαση.

Recommendation No R(89)14 (adopted 24/10/89)
Council of Europe, Committee of Ministers (Excerpted)

Διακρίσεις – Κακή πολιτική

Η αντιμετώπιση με διακρίσεις ή η τιμωρία αυτών που έχουν AIDS ή έχουν μολυνθεί με τον ιό HIV είναι κακή πολιτική. Παραβιάζονται βασικά ανθρωπίνια δικαιώματα και, ενδεχομένως, ενισχύεται η διασπορά του AIDS.

Susan Conner, *PAHO Bulletin*
23(1-2) 1989, σελ. 99

Ηθική προσέγγιση στο AIDS

Το ενδιαφέρον στα θέματα ακραίων και εξαιρετικά καταπιεστικών μέτρων που προτάθηκαν από ορισμένους συγγραφείς ιατρικών δεμάτων, πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση για την ηθική προσέγγιση του AIDS.

«Από ηθική άποψη, το πρόβλημα δημιουργείται σε κάθε επιδημικό φαινόμενο, στη διαμάχη μεταξύ του δικαιώματος της κοινωνίας να προστατευθεί από την εξάπλωση της μόλυνσης και στα «πολιτικά» δικαιώματα των μικρών ομάδων που έχουν προσβληθεί από την επιδημία. Το θέμα αυτό είναι παλιό, αλλά και ο πυρήνας της όλης συζήτησης». Ορισμένες φορές το ηθικό πρόβλημα δεν εμφανίζεται, γιατί ο κίνδυνος είναι τόσο μεγάλος, ώστε να πρέπει να επιβληθεί η απομόνωση, π.χ. σε ευλογία. Μερικές φορές, γίνεται προληπτική ή θεραπευτική αντιμετώπιση του προβλήματος υγείας, η οποία μπορεί νόμιμα να γίνει υποχρεωτική, π.χ. εμβολιασμός (για κίτρινο πυρετό). Στην περίπτωση όμως του AIDS η συζήτηση είναι ανοικτή.

Οι συγγραφείς συνόμισαν τις σημαντικά διαφορετικές απόψεις ως ακολούθως: «η κοινωνία πρέπει να προστατευθεί· το άτομο πρέπει να είναι σεβαστό». Συμπεραίνουν ότι η διαμάχη μπορεί να ερμηνευθεί με δύο τρόπους: «Ζούμε σε έναν κόσμο, στον οποίο κάθε συντελεστής προσδιορίζει τα όρια της αντίπαλης περιοχής. Η ισορροπία είναι πάντα ασταθής, γιατί κινούμαστε από την άκρα αυστηρότητα στην άκρα ελαστικότητα».

«Ωστόσο, η εικόνα των δύο αντίθετων απόψεων, που η μία απορρίπτεται από την άλλη, δεν φαίνεται ότι αποτελεί ικανοποιητικό συμπέρασμα για τις σχέσεις ανάμεσα στα δικαιώματα του ατόμου και της κοινωνίας. Θα ήταν προτιμότερη μια αρχιτεκτονική εικόνα: τα ατομικά δικαιώματα είναι τα απαραίτητα στηρίγματα της κοινωνίας μας. Βέβαια, η νόσος του AIDS παρουσιάζει τις αντιφάσεις της κοινωνίας μας».

C. Manuel et al
Journal of Medical Ethics
1990, 16:14–27